

Sygn. akt IV U 13/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 22 lutego 2017 r.

Sąd Okręgowy w Olsztynie IV Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSO Beata Urbańska-Woike
Protokolant:	st. sekr. sądowy Katarzyna Krajewska

po rozpoznaniu w dniu 22 lutego 2017 r. w Olsztynie

na rozprawie

sprawy J. R.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S.

o wypłatę środków z subkonta ubezpieczonego po śmierci na rzecz uprawnionego /spadkobiercy

na skutek odwołania J. R.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S.

z dnia 7 października 2016 r. nr (...) - (...)

Decyzja nr (...)

I. **oddala odwołanie,**

II. **zasądza od J. R. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. kwotę 180 zł (słownie: sto osiemdziesiąt złotych) tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego**

/-/SSO B. Urbańska-Woike

Sygn. akt IV U 13/17

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 07 października 2016 r. nr (...) Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. skarżącemu J. R. wypłaty środków z subkonta po śmierci A. R. (1) .

W uzasadnieniu powyższej decyzji organ rentowy podniósł, że A. R. (1) od dnia 1 sierpnia 2014r. miała przyznane prawo do emerytury na podstawie art. 184 ustawy o emeryturach i rentach z FUS , obliczonej w oparciu o treść art. 183 cyt. ustawy. Wybrana podstawa obliczenia wysokości świadczenia emerytalnego wiązała się z przekazaniem na dochody budżetu Państwa środków zgromadzonych przez wymienioną na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym .Ponadto zgodnie z treścią przepisu art. 25b ustawy emerytalnej osoby , które mogą dokonać wskazania

osób uposażonych do wypłaty gwarantowanej muszą spełniać określone warunki : nabyć prawo do emerytury z tytułu osiągnięcia wieku, o którym mowa w art. 24 ust. 1b, (co najmniej 66 lat i 7 miesięcy) albo do dnia poprzedzającego osiągnięcie tego wieku mieć ustalone prawo do okresowej emerytury kapitałowej,

- posiadać subkonto, o którym mowa w art. 40a ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych,

- nie pobierać okresowej emerytury kapitałowej

W ocenie organu rentowego A. R. (1) nie spełniała ww. przesłanek ,albowiem w chwili śmierci nie osiągnęła wieku ,aby nabyć prawo do emerytury w docelowej wysokości .

W odwołaniu od powyższej decyzji skarżący domagał się jej zmiany w całości przez przyznanie prawa do środków zgromadzonych na subkoncie po zmarłej A. R. (1) .

W uzasadnieniu podnosił , iż spełnione zostały przesłanki z art. 25 b ustawy o emeryturach i rentach z FUS . W jego ocenie przesłanka wieku określona w ww. przepisie , tj. wieku o którym mowa w art. 24 ust. b ustawy, odnosi się jedynie do emerytów mężczyzn . W przypadku kobiet opierać należy się na przesłance ustalenia prawa do okresowej emerytury kapitałowej do dnia poprzedzającego osiągnięcie wieku o którym mowa w art. 24 ust. b ww. ustawy. Tymczasem A. R. (1) w dniu złożenia wniosku o emeryturę ukończyła 62 lata , a zatem spełniała kryterium wieku wskazanego w art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 21 listopada 2008 r. o emeryturach kapitałowych , tj. wieku z art. 24 ust.a ustawy emerytalnej . Ponadto , skoro była wieloletnim członkiem otwartego funduszu emerytalnego ,tak więc z pewnością zaewidencjonowane na jej subkoncie środki nie mogły by niższe niż kwota odpowiadająca dwudziestokrotności kwoty dodatku pielęgnacyjnego . Ponadto zmarła ubezpieczona posiadała subkonto, o którym mowa w art. 40a ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych .

Niezależnie od powyższej argumentacji pełn. skarżącego podniósł , iż A. R. (1) nie została poinformowana o skutkach wyboru wariantu obliczenia emerytury w oparciu o art. 183 ustawy o emeryturach i renach z FUS , przy jednoczesnym składaniu wniosku o przekazanie środków zgromadzonych w OFE na dochody budżetu państwa (wniosek o przyznanie świadczenie emerytalnego takiego pouczenia nie zawierał)

Konsekwencje zaś przewidziane są w treści art. 81 ust. 10 oraz 111 ust. 1 pkt 2 , ust. 2b ustawy z dnia 28 sierpnia 1997 r. o organizacji i funkcjonowaniu funduszy emerytalnych .Przywołane przepisy w stanie faktycznym niniejszej sprawy zamykają drogę spadkobiercom do uzyskania środków zgromadzonych na rachunku prowadzonym przez otwarty fundusz emerytalny w przypadku śmierci jego członka.

W odpowiedzi na odwołanie ZUS wniósł o jego oddalenie oraz w całości podtrzymał argumentację wskazaną w treści zaskarżonej decyzji czyniąc ją swoim stanowiskiem procesowym.

Sąd Okręgowy ustalił, co następuje:

A. R. (1) , ur. (...) , będąca członkiem OFE , w dniu 27 sierpnia 2014 r. złożyła wniosek o emeryturę . Po myśli art. 183 ust. 1 i 4 ustawy o emeryturach i renach Z FUS emerytura przyznana na wniosek osoby ubezpieczonej urodzonej po dniu 31 grudnia 1948 r., z wyjątkiem ubezpieczonych, którzy pobrali emeryturę na podstawie przepisów art. 46 lub 50, o ile osoba ta nie była członkiem otwartego funduszu emerytalnego albo złożyła wniosek o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem Zakładu, na dochody budżetu państwa, która osiągnęła wiek uprawniający do emerytury w roku kalendarzowym 2012, wynosi:

1) 35% emerytury obliczonej na podstawie art. 53 oraz

2) 65% emerytury obliczonej na podstawie art. 26 .

Wybranie powyższego wariantu okazało się dla ubezpieczonej najkorzystniejsze, w konsekwencji oznaczało złożenie przez nią wniosku o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem Zakładu, na dochody budżetu państwa. Powyższe z kolei w myśl przepisów ustawy dnia 28 sierpnia 1997 r. o organizacji i funkcjonowaniu funduszy emerytalnych oznaczało przekazanie całości tych środków na dochody budżetu państwa oraz ustanie członkostwa A. R. (1) w otwartym funduszu emerytalnym (art. 111 ust. 1 pkt.2 oraz art. 81 ust.10 cyt. ustawy).

Decyzją z dnia 30 października 2014 r. znak : (...) organ rentowy przyznał A. R. (1) od dnia 1 sierpnia 2014 r. prawo do emerytury obliczonej zgodnie z art. 183 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Przy ustalaniu podstawy obliczenia emerytury uwzględniono składki na ubezpieczenie emerytalne ewidencjonowane na jej koncie zwiększone wskaźnikiem korygującym 19,52/12,22, stanowiącym stosunek pełnej wysokości składki na ubezpieczenie emerytalne do wysokości zaewidencjonowanej na koncie ubezpieczonego w Zakładzie (art. 184ust. 3 ustawy emerytalnej).

(dowód : wniosek , decyzja, w aktach emerytalnych A. L. – R. , pismo (...) Oddział w O. z dnia 22 lutego 2016 r. k.26 akta ZUS)

W dniu (...) r. A. R. (1) zmarła . Dnia 17 lutego 2016 r. syn zmarłej ubezpieczonej , J. R. , złożył w organie rentowym wniosek o wypłatę środków zaewidencjonowanych na subkoncie matki .

W dniu 7 października 2016 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. wydał decyzję nr (...) odmawiającą wypłaty żądanych środków.

(dowód : dokumenty w aktach ZUS stanowiące załącznik do niniejszej sprawy)

A. R. (1) nie wskazała w trybie art. 25b ustawy emerytalnej syna J. R. jako osoby uprawnionej do wypłaty środków zgromadzonych na jej subkoncie.

(bezsporne)

Sąd dał wiarę zgromadzonym w niniejszym postępowaniu dokumentom, ich prawdziwość nie budzi wątpliwości , nie była także kwestionowana przez strony.

Sąd Okręgowy zważył , co następuje :

Odwołanie nie zasługiwało na uwzględnienie .

Na wstępie należy zauważyć , iż zgodnie z art. 22 ust.3 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych w przypadku:

1) odprowadzania składki do otwartego funduszu emerytalnego część składki na ubezpieczenie emerytalne wynosząca:

a) **2,92% podstawy wymiaru składki jest odprowadzana przez Zakład do wybranego przez ubezpieczonego otwartego funduszu emerytalnego,**

b) **4,38% podstawy wymiaru składki jest ewidencjonowana przez Zakład na subkoncie, o którym mowa** w art. 40a,

2) nieodprowadzania lub zaprzestania odprowadzania składki do otwartego funduszu emerytalnego, o którym mowa w ust. 3d, część składki na ubezpieczenie emerytalne wynosząca 7,3% podstawy wymiaru składki jest ewidencjonowana przez Zakład na subkoncie, o którym mowa w art. 40a - z uwzględnieniem art. 111.

3d. Zakład zaprzestaje odprowadzania do otwartego funduszu emerytalnego składek, o których mowa w ust. 3 pkt 1 lit. a, od dnia następującego po dniu poinformowania przez Zakład otwartego funduszu emerytalnego o obowiązku przekazania środków zgromadzonych na rachunku członka otwartego funduszu emerytalnego na fundusz emerytalny

FUS w związku z ukończeniem przez ubezpieczonego wieku niższego o 10 lat od wieku emerytalnego, o którym mowa w art. 24 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

3e. Przepis ust. 3d stosuje się odpowiednio do części składki, o której mowa w ust. 3 pkt 1 lit. a, należnej za okres do dnia, o którym mowa w ust. 3d, opłaconej lub zidentyfikowanej po tym dniu.

3f. Składkę, o której mowa w ust. 3e, ewidencjonuje się na subkoncie, o którym mowa w art. 40a

Subkonto prowadzone jest według zasad określonych art. 40a ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, a pomniejszane w wypadku wypłacania ubezpieczonemu okresowej emerytury kapitałowej, o jej kwoty. Pomniejszenie jest dokonywane sukcesywnie, co miesiąc, w terminach, w których ZUS wypłaca uprawnionemu okresową emeryturę kapitałową. Przy czym nie ulega wątpliwości, iż powyższe nie miało miejsca w przypadku zmarłej.

A zatem część składki emerytalnej w obrębie I filaru jest ewidencjonowana dodatkowo na subkoncie i podlega odrębnym regulacjom w zakresie dysponowania środkami zgromadzonymi tamże w razie wystąpienia określonych sytuacji prawno –faktycznych.

Kwestię wypłaty środków z subkonta określa art. 25b ustawy o emeryturach i rentach z FUS (dodany do ww. ustawy z dniem 1 lutego 2014 r.), który stanowi podstawę dochodzonego roszczenia. Zgodnie z jego treścią Zakład informuje emeryta, który:

1) nabył prawo do emerytury z tytułu osiągnięcia wieku, o którym mowa w art. 24 ust. 1b, **(tj. co najmniej 65 lat i 5 miesięcy)** albo do dnia poprzedzającego osiągnięcie tego wieku miał ustalone prawo do okresowej emerytury kapitałowej,

2) posiadał subkonto, o którym mowa w art. 40a ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych,

3) nie pobiera okresowej emerytury kapitałowej

- o możliwości wskazania imiennie jednej lub kilku osób fizycznych jako osób uposażonych, na rzecz których ma nastąpić po śmierci emeryta wypłata jednorazowego świadczenia pieniężnego, zwanego dalej „wypłatą gwarantowaną”.

2. Wskazanie osoby, o której mowa w ust. 1, niewymienionej w art. 67 może nastąpić po uzyskaniu zgody współmałżonka emeryta wyrażonej w formie pisemnej.

3. Wypłata gwarantowana jest ustalana jako różnica między kwotą środków, o których mowa w art. 25 ust. 1, zewidencjonowanych na subkoncie, o którym mowa w art. 40a ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, a iloczynem liczby pełnych miesięcy, jakie upłynęły od początku miesiąca, w którym po raz pierwszy wypłacono emeryturę, do końca miesiąca, w którym nastąpiła śmierć emeryta, oraz trzydziestej siódmej części kwoty zewidencjonowanej na tym subkoncie.

4. Osoba uposażona, zgodnie z dyspozycją emeryta, nabywa prawo do całości albo części wypłaty gwarantowanej, jeżeli śmierć emeryta pobierającego emeryturę, o którym mowa w ust. 1, nastąpiła w okresie trzech lat od miesiąca, od którego po raz pierwszy wypłacono emeryturę.

5. Brak wskazania osoby uposażonej oznacza wskazanie jako osoby uposażonej małżonka, o ile w chwili śmierci emeryta pozostawał z nim we wspólności majątkowej, a w pozostałych przypadkach wypłata gwarantowana wchodzi w skład spadku.

6. Jeżeli emeryt wskazał kilka osób uposażonych, a nie oznaczył ich udziału w wypłacie gwarantowanej, uważa się, że udziały tych osób są równe.

7. Emeryt może w każdym czasie zmienić poprzednią dyspozycję, wskazując inne osoby uposażone zamiast lub oprócz osób, o których mowa w ust. 1, jak również oznaczając w inny sposób udział wskazanych osób w wypłacie gwarantowanej, albo odwołać poprzednią dyspozycję, nie wskazując żadnych innych osób.

8. Wskazanie osoby uposażonej staje się bezskuteczne, jeżeli osoba ta zmarła przed śmiercią emeryta. W takim przypadku udział, który był przeznaczony dla zmarłej osoby uposażonej, przypada w równych częściach pozostałym osobom uposażonym, chyba że emeryt zadysponuje tym udziałem w inny sposób.

Wydaje się, iż w świetle przywołanych powyżej przepisów dotyczących zasad ewidencji subkonta, okoliczność przekazania za pośrednictwem ZUS środków zgromadzonych przez A. R. (1) z OFE na dochody budżetu państwa nie wyklucza automatycznie możliwości roszczenia o wypłatę kwoty gwarantowanej. Subkonto księguje bowiem tę część podstawy wymiaru składki na ubezpieczenie emerytalne, **która nie jest odprowadzana przez Zakład do wybranego przez ubezpieczonego otwartego funduszu emerytalnego.**

Niemniej nie ma racji skarżący twierdząc, iż w niniejszej sprawie zostały spełnione przesłanki warunkujące wypłatę kwoty gwarantowanej. W szczególności nie jest właściwa zaprezentowana interpretacja art. 25b ust. 1 cyt. ustawy w przedmiocie wymogu osiągnięcia określonego wieku emeryta.

Zaznaczyć należy, iż normy regulujące prawo ubezpieczeń społecznych mają charakter bezwzględnie obowiązujący i nie zawierający elementu uznaniowego i ocennego (S. Płażek, Autonomia prawa ubezpieczenia społecznego, (w:) Problemy prawa ubezpieczeń społecznych red. B. Wagner, Kraków 1996, s. 52.). Implikuje to stwierdzenie, iż w prawie ubezpieczeń społecznych wykładni przepisów należy dokonywać w sposób ścisły, przy użyciu językowych dyrektyw interpretacyjnych (Wyrok SN z 9 listopada 1999 r., II UKN 187/99, OSNAPiUS Nr 4/2001, poz. 121, wyrok SN z 16 sierpnia 2005 r., I UK 378/04, OSNP Nr 13-14/2006, poz. 218). Wyznacza to w zasadzie prymat wykładni językowej w odniesieniu do pozostałych metod analizy przepisów. W rezultacie zawodne jest stosowanie wykładni systemowej, historycznej lub celowościowej (Uchwała składu Siedmiu Sędziów SN z 11 grudnia 2008 r., I UZP 6/o8, OSNP Nr 9-10/2009, poz. 120).

Zgodnie z wykładnią językową norma przepisu art. 25b ust. 1 cyt. ustawy adresowana jest do wszystkich emerytów, niezależnie od płci, którzy ukończyli wiek co najmniej 65 lat i 5miesiący, tzn. wiek określony w art. 24 ust. 1 b ustawy emerytalnej. Żadna inna interpretacja nie może mieć miejsca. Ustawa w swojej treści nie stosuje rzeczowników rodzaju żeńskiego określając normy prawne. Nie posługuje się określeniem „ emerytka „, czy „ ubezpieczona „. Dla różnicowania płci posługuje się co najwyżej oznaczeniem ; kobieta - mężczyzna.

Poza sporem pozostawało natomiast, iż A. R. (1) powyższego wieku w chwili śmierci nie osiągnęła.

W ocenie wnioskodawcy w przypadku kobiet możliwość wskazania osoby uprawnionej do wypłaty świadczenia gwarantowanego opierać się powinna na przesłance ustalenia prawa do okresowej emerytury kapitałowej, a nie kryterium wieku emerytalnego. W tym miejscu wskazać należy, iż prawo do tego świadczenia nie było skarżącej ustalone. Nie chodzi tu bowiem o spełnienie potencjalnych przesłanek warunkujących przyznanie emerytury kapitałowej, ale posiadanie ustalonego decyzją organu rentowego prawa do tej emerytury. Zgodnie bowiem z brzmieniem art. 12 ust. 1 **ustawy o emeryturach kapitałowych** z dnia 21 listopada 2008 r. prawo do emerytury kapitałowej i jej wysokość ustala Zakład Ubezpieczeń Społecznych, w drodze decyzji, na podstawie wniosku o ustalenie prawa do emerytury złożonego przez członka otwartego funduszu emerytalnego. Ponadto prawo do powyższej emerytury co do zasady przysługuje członkom otwartego funduszu emerytalnego, a przyznanie emerytury obliczonej na zasadzie art. 183 ustawy emerytalnej w konsekwencji oznaczało ustanie po stronie A. R. (1) tego członkostwa.

Na zakończenie zaznaczyć należy, iż zarzut skarżącego o braku pouczenia zmarłej o konsekwencjach pobierania emerytury w ww. wariantcie pozostaje bez wpływu na trafność decyzji organu rentowego. Nie jest jasne zresztą, jakie skutki w sferze zgłoszonego roszczenia skarżący wiąże z hipotetyczną niewiedzą zmarłej o treści poszczególnych przepisów ustawy z dnia 28 sierpnia 1997 r. o organizacji i funkcjonowaniu funduszy emerytalnych. Ponadto na organie rentowym nie ciąży uniwersalny obowiązek pouczenia ubezpieczonych o wszystkich następstwach

przyznawania prawa do świadczeń . Tam gdzie ustawodawca zastrzega pouczenie ubezpieczonego, tam też je wyraźnie określa (np. art. 138 ustawy o emeryturach i rentach z FUS).

Mając na uwadze powyższe , Sąd w oparciu o przepis art. 477¹⁴ § 1 kpc orzekł jak w sentencji wyroku.

SSO B. Urbańska –Woike